

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

С.Б. Жильцов
_____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ СВІТОВОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»

Напрямок підготовки 6.010102 «Початкова освіта»

Освітній рівень перший (бакалаврський)

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ

2016 – 2017 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом.

Структура типова.

Ідентифікаційний код 22136554

Заступник директора з науково – методичної та навчальної роботи

моніторингу якості освіти

Програма № 0034/17
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«___» _____ 2017 р.

 А.О.Таранник

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія світового та українського мистецтва» для студентів за напрямом підготовки 6.010102 «Початкова освіта».

Розробник: Коновалова Ольга Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва
Інститут мистецтв

Протокол від «11» січня 2017 року № 6

Завідувач кафедри
образотворчого мистецтва

Ю. В. Романенкова

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
<i>Змістовий модуль I. Мистецтво з найдавніших часів до XVI ст.</i>	
<i>Змістовий модуль II. Мистецтво нового та новітнього часу XVII – поч. XXI ст.</i>	
4. Структура навчальної дисципліни.....	10
5. Теми семінарських занять.....	10
6. Карта самостійної роботи.....	11
7. Методи навчання.....	12
8. Методи контролю.....	12
9. Розрахунок рейтингових балів.....	13
10. Навчально-методична карта дисципліни.....	14
11. Методичне забезпечення курсу.....	15
12. Рекомендована література.....	16
13. Інформаційні ресурси.....	18

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс:	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>2 кредити.</i></p> <p>Кількість змістових модулів: <i>2 модулі.</i></p> <p>Загальна кількість годин: <i>72 год.</i></p> <p>Тижневих годин: <i>2 год.</i></p>	<p>Шифр та назва галузі: <i>0101 «Педагогічна освіта»</i></p> <p>Шифр та назва напрямку підготовки: <i>6.010102 «Початкова освіта»</i></p> <p>Освітній рівень: <i>перший бакалаврський</i></p>	<p>НОРМАТИВНА.</p> <p>Рік підготовки – <i>4.</i></p> <p>Семестр – <i>8.</i></p> <p>Аудиторні заняття: <i>28 год.</i></p> <p>З них: кількість лекцій: <i>16 год.</i>; семінарських занять: <i>12 год.</i></p> <p>Самостійна робота: <i>40 год.</i></p> <p>Модульний контроль: <i>4 год.</i></p> <p>Форма контролю: <i>Залік.</i></p>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма з дисципліни «Історія світового та українського мистецтва» спрямована на формування у студентів базових знань у галузі основних стилів, стадій еволюції образотворчого мистецтва від первісності до сьогодення, ознайомлення з мистецькими доробками провідних країн світу, перлинами образотворчого мистецтва та історією їх створення.

У процесі вивчення та засвоєння даної дисципліни передбачається комплексне вирішення завдань підготовки фахівців:

- оволодіння теоретичними знаннями про історію світового образотворчого мистецтва, як одного з видів мистецтва, про історію виникнення та розвитку його стилів, стадій еволюції образотворчого мистецтва, особливостей художньо-образної мови;
- засвоєння основних мистецтвознавчих понять та відповідної термінології, розуміння зв'язків образотворчого мистецтва з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини;
- засвоєння знань про особливості образотворчого мистецтва різних часів та різних народів світу, їх самобутність та національні традиції;
- ознайомлення з шедеврами світового образотворчого мистецтва, історією створення, творчістю провідних митців;
- розширення художньо-естетичного досвіду студентів, збагачення їх емоційно-почуттєвої сфери;
- формування умінь використовувати отримані знання й досвід у процесі самостійної педагогічної діяльності для творчого проведення уроків образотворчого мистецтва.

Мета викладання навчальної дисципліни – ознайомлення студентів з основними еволюційними фазами світового образотворчого мистецтва, шедеврами образотворчого мистецтва світу, стильовими особливостями мистецтва різних часів, творчістю провідних майстрів.

знати:

- періоди та хронологію розвитку мистецтва від давнини до сьогодення;
- художні стилі, напрямки та течії мистецтва;
- імена видатних майстрів, їх життєвий та творчий шлях;
- видатні твори архітектури, скульптури, живопису, графіки, що входять до скарбниці світового та українського мистецтва.

вміти:

- пояснювати, узагальнювати й оцінювати особливості розвитку мистецтва;
- розрізняти пам'ятки мистецтва за авторством, назвою, художнім стилем;
- проводити мистецький аналіз творів;
- володіти професійною термінологією.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

МИСТЕЦТВО З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XVI ст.

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу Первісне мистецтво (2 год.)

Вступ. Мета та завдання курсу. Загальні поняття історії образотворчого мистецтва, термінологія, періодизація.

Походження мистецтва та його функції. Мистецтво епохи палеоліту та неоліту. Синкретизм первісного мистецтва. Живописні зображення у печерах: Альтаміра (Іспанія), Ласко, Шове (Франція). Витоки архітектури: Стоунхендж. Первісне мистецтво на теренах України.

Семінар 1. Аналіз твору мистецтва за вибором студента (архітектура, скульптура, живопис). Форма – презентація.

Тема 2. Мистецтво Стародавнього Сходу (Єгипет, Месопотамія) (2 год.)

Головні риси образотворчого мистецтва Єгипту. Особливості світосприймання стародавніх єгиптян: релігія, магія та міфологія. Архітектура – провідний вид мистецтва Єгипту. Піраміди. Храми: скельні, напівскельні, наземні. Єгипетська пластика: скульптура, рельєф. Фресковий розпис.

Образотворче мистецтво Месопотамії. Світосприймання мешканців Межиріччя. Своєрідність месопотамської культури: космос як держава. Архітектура, скульптура. Мистецтво Ассирії.

Семінар 2. Особливості мистецтва давнього Єгипту на прикладі скарбів з гробниці фараона Тутанхамона. Усна доповідь.

Тема 3. Мистецтво античності (2 год.)

Місце античності в історії світової культури. Мистецтво Криту та Мікен. Мистецтво Давньої Греції. Ордерна система. Синтез мистецтв у давньогрецькій культовій споруді. Видатні скульптори доби розквіту (Мірон, Фідій, Поліклет).

Образотворче мистецтво Давнього Риму. Архітектура: Колізей, Пантеон. Римський скульптурний портрет.

Мистецтво античності на теренах України (Ольвія, Пантікапей, Херсонес).

**Тема 4. Мистецтво європейського середньовіччя та доби Відродження
(2 год.)**

Мистецтво Візантії. Архітектура як відображення християнського світогляду. Собор Святої Софії в Константинополі. Іконопис. Романське мистецтво. Готичне мистецтво Франції (Париж, Шартр, Амьєн), Німеччини (Кьольн).

Формування гуманістичних ідеалів. Відродження античності. Відкриття світу і людини. Живопис С. Ботічеллі (1445-1510). Леонардо да Вінчі (1452-1519). Рафаель Санті (1483-1526). Мікеланджело Буанаротті (1475-1564). Північне Відродження. Альбрехт Дюрер.

Семінар 3. Собор Святої Софії у Києві: ідейна програма, архітектура, фресковий розпис, мозаїка. Усна доповідь.

Тема 5. Мистецтво Індії, Китаю, Японії (2 год.)

Унікальність китайського мистецтва: релігія, ритуал та етика в традиційному Китаї. Архітектура. Своєрідність мистецтва: триєдність каліграфії, поезії та живопису. Середньовічне мистецтво Індії. Архітектура: ступи, печерні храми. Скульптура. Специфіка японського мистецтва. Архітектура та японські сади. Ксилографія.

Семінар 4. Творчість китайського художника Ци Байши. Усна доповідь.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. МИСТЕЦТВО НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО
ЧАСУ XVII – поч. XXI ст.**

Тема 6. Мистецтво XVII-XVIII ст. (2 год.)

Художні стилі мистецтва XVII ст.: барокко, класицизм.

Мистецтво Італії. Лоренцо Берніні (1598-1680). Франція. Версаль. Нікола Пуссен (1594-1665). Рококо. Франсуа Буше (1703-1770).

Семінар 5. Бароко в архітектурі Львова. Форма – презентація.

Тема 7. Мистецтво Європи ХІХ ст. (2 год.)

Культ Наполеона і його вплив на мистецтво. Класицизм, ампір. Жак Луї Давід. Романтизм. Теодор Жеріко (1791-1824). Франсіско Гойя (1746-1828 рр.).

Становлення теорії і практики реалізму як особливого художнього напрямку. Оноре Домьє (1810-1879). Гюстав Курбе (1819-1877). Жан Франсуа Мілле (1814-1875).

Імпресіонізм. Едуард Мане (1832-1883). Клод Моне (1840-1920). Огюст Ренуар (1841-1919). Едгар Дега (1834-1917). Постімпресіонізм. Поль Сезанн (1839-1906 рр.). Стиль модерн.

Особливості розвитку образотворчого мистецтва ХІХ ст. на теренах України.

Тема 8. Мистецтво ХХ-початку ХХІ ст. (2 год.)

Мистецтво першої половини ХХ ст.: нова картина світу. Фовізм: А. Матісс. Кубізм: П.Пікассо (1891-1973). Дадаїзм: Марсель Дюшан (1887-1968). Сюрреалізм: Рене Магрітт (1901-1966), Сальвадор Далі (1904-1989).

Мистецтво другої половини ХХ ст. Нові мистецькі практики: хеппенінг, перформанс. Ексцентричні акції Ів Кляйна (1918-1962). Поп-арт. Концептуалізм Йозефа Бойса (нар. 1921).

Особливості розвитку мистецтва України у ХХ столітті.

Семінар 6. Творчість сучасних українських художників. Форма – презентація.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичних	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I.								
МИСТЕЦТВО З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XVI ст.								
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу. Первісне мистецтво.	8	4	2	2		4	
2.	Мистецтво Стародавнього Сходу (Єгипет, Месопотамія).	10	4	2	2		6	
3.	Мистецтво античності.	6	2	2	-		4	
4.	Мистецтво європейського середньовіччя та доби Відродження.	10	4	2	2		6	
5.	Мистецтво Індії, Китаю, Японії	10	4	2	2		6	
Разом		44	18	10	8		26	2
Змістовий модуль II.								
МИСТЕЦТВО НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО ЧАСУ XVII– поч. XXI ст.								
6.	Мистецтво Європи XVII –XVIII ст.	8	4	2	2		4	
7.	Мистецтво Європи XIX ст.	6	2	2	-		4	
8.	Мистецтво XX – поч. XXI ст.	10	4	2	2		6	
Разом		24	10	6	4		14	2
Разом за навчальним планом		72	28	16	12		40	4

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналіз твору мистецтва за вибором студента (архітектура, скульптура, живопис). Форма – презентація..	2
2.	Особливості мистецтва давнього Єгипту на прикладі скарбів з гробниці фараона Тутанхамона. Усна доповідь..	2
3.	Собор Святої Софії у Києві: ідейна програма, архітектура, фресковий розпис, мозаїка. Усна доповідь.	2
4.	Творчість китайського художника Ци Байши. Усна доповідь.	2
5.	Бароко в архітектурі Львова. Форма – презентація.	2
6.	Творчість сучасних українських художників. Форма – презентація.	2
Разом		12

6. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. МИСТЕЦТВО З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XVI ст.						
№ зп	Тема	Зміст завдання	Години на виконання, передбачені ТП	Література	Академічний контроль	Бали
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу. Первісне мистецтво	Підготувати реферат про трипільську пластику	4	1, 4, 5, 21, 22	семінарське заняття	5
2.	Мистецтво Староавнього Сходу (Єгипет, Месопотамія).	Підготувати реферат про головних богів єгипетського пантеону	6	1, 4, 7, 15, 16, 23, 28	семінарське заняття	5
3	Мистецтво античності.	Підготувати реферат про архітектуру міста Ольвія	4	1, 3, 4, 5, 10, 19, 28	семінарське заняття	5
4.	Мистецтво європейського середньовіччя та доби Відродження.	Підготувати реферат про волинську ікону	6	1, 2, 3, 4, 6, 20, 28, 29	семінарське заняття	5
5.	Мистецтво Індії, Китаю, Японії.	Підготувати реферат –аналіз твору (за вибором студента)	6	1, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 17, 28	модульний контроль	5
Змістовий модуль II. НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО ЧАСУ XVII– поч. XXI ст.						
№ зп	Тема	Зміст завдання	Години на виконання, передбачені ТП	Література	Академічний контроль	Бали
1.	Мистецтво Європи XVII - XVIII ст.	Підготувати анотований каталог барокових архітектурних споруд Львова	4	1, 2, 3, 4, 7, 9, 20, 25	семінарське заняття	5
2.	Мистецтво Європи XIXст.	Підготувати анотований каталог споруд у стилі модерн у Києві	4	1, 3, 4, 20, 25, 27	семінарське заняття	5
3	Мистецтво XX – початку XXI ст.	Підготувати список відомих сучасних українських художників	6	1, 2, 3, 4, 8, 20	модульний контроль	5
Всього			36			40

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.

- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

9. РОЗРАХУНОК РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за шкалою університету	Значення оцінки
A	90-100	<u>Відмінно</u> – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89	<u>Дуже добре</u> – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81	<u>Добре</u> – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	<u>Задовільно</u> – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, але достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68	<u>Достатньо</u> – мінімально можливий (допустимий) рівень знань (умінь).
FX	35-59	<u>Незадовільно з можливістю повторного складання</u> – незадовільний рівень знань (умінь) з можливістю перескладання за умов належного самостійного доопрацювання.
F	1-34	<u>Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу</u> – достатньо низький рівень знань, що вимагає повторного проходження курсу.

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота										Кількість балів без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	Загальна кількість балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	МК	T6	T7	T8	МК			
17	17	6	17	17	25	17	6	17	25	164	1,64	100

10. Навчально-методична карта дисципліни «Історія світового та українського мистецтва»

Разом: 72 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 12 год., самостійна робота – 40 год., модульний контроль – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль I					Змістовий модуль II		
Назва модуля	МИСТЕЦТВО З НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XVI ст.					МИСТЕЦТВО НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО ЧАСУ XVII– поч. XXI ст.		
Кількість балів за модуль	99 балів					65 балів		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекцій (відвідування – 8 б.)	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Первісне мистецтво (2 год.)	Тема 2. Мистецтво Староавного Сходу (Єгипет, Месопотамія) (2 год.)	Тема 3. Мистецтво античності (2 год.)	Тема 4. Мистецтво європейського середньовіччя та доби Відродження (2 год.)	Тема 5. Мистецтво Індії, Китаю, Японії (2 год.)	Тема 6. Мистецтво Європи XVII – XVIII ст. (2 год.)	Тема 7. Мистецтво Європи XIX ст. (2 год.)	Тема 8. Мистецтво XX – початку XXI ст. (2 год.)
Теми семінарських занять (відвідування – 6 б., робота – 60 б.)	Тема 1. Аналіз твору за вибором студента (архітектура, скульптура, живопис) (2 год.)	Тема 2. Особливості мистецтва на прикладі скарбів з гробниці Тутанхамона (2 год.)	---	Тема 3. Собор святої Софії у Києві (2 год.)	Тема 4. Творчість китайського художника Ци Байши. (2 год.)	Тема 5. Бароко в архітектурі Львова. (2 год.)	----	Тема 6. Сучасні українські художники (2 год.)
Самостійна робота	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)					Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	ПМК (залік) 164 б., коефіцієнт 1,64. Всього з урахуванням коефіцієнту – 100 балів							

11. Методичне забезпечення курсу

- ✓ опорний конспект лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ електронні презентації лекційного матеріалу.

12. Рекомендована література

Основна:

2. Асеев Ю.С. Шедевры світової архітектури / Ю.С. Асеев. – К.: Радянська школа, 1982. – 87 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
3. Бурлака В. Історія образу. Мистецтво 2000 / Вікторія Бурлака. – К.: Фонд підтримки візуальних досліджень, 2011. – 206 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
4. Вечерський В. В. Українська дерев'яна архітектура / В. В. Вечерський. – К.: 2013. – 119 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 2 примірників).
5. Кузнецова Л.С. Беседы об изобразительном искусстве и архитектуре / Л.С. Кузнецова. – К.: Радянська школа, 1989. – 319 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
6. Мифология. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. Е. М. Мелетинский. – 4-е изд. – М.; Большая Российская энциклопедия, 1998. – 735 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).
7. Національний заповідник «Софія Київська» [Текст]: довідкове видання. – К.: Мистецтво, 2011. – 222 с. (Наявний в бібліотеці Університету в кількості 1 примірника).

Додаткова:

8. Виноградова Н.А., Николаева Н.С. Малая история искусств: Искусство стран дальнего востока. – Москва: Искусство, 1979. – 375 с.
9. Гоголев К. Н. Мировая художественная культура. Индия, Китай, Япония. Учебное пособие для учащихся старших классов школ, гимназий, лицеев, а также для студентов высших учебных заведений / К. Н. Гоголев. – МСК «Издательство «Книголюб», 2001. – 368 с.
10. Дмитриева И.А. Краткая история искусств. Вып. 2. Северное Возрождение; страны Западной Европы XVII и XVIII веков / И.А. Дмитриева. –

М.: 1989. – 318 с.

11. Керрам К. Боги. Гробницы. Учение. Роман археологи \ К. Керрам. – СПб., 1994.
12. Конрад Н. И. Очерк истории культуры средневековой Японии / Н. И. Конрад. – М., 1980.
13. Крыжицкий С. Архитектура античных государств Северного Причерноморья / С. Крыжицкий. – К.: Наукова думка, 1993.
14. Мировое искусство: 500 мастеров живописи / Под ред. И. Г. Мосина. – СПб.: ООО «СЗКЭО Кристалл», 2005. – 254 с.
15. Лобановський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво другої половини ХІХ– початку ХХ століття / Б.Б. Лобановський, П.І. Говдя. – К.: Мистецтво, 1989. – 206 с.
16. Нелюта А. М. Словник образотворчого мистецтва / А. М. Нелюта. – Харків, 1996. – 290 с.
17. Ничкало С. А. Короткий тлумачний словник / С. А. Ничкало. – К. «Мистецтвознавство», 1999. – 68 с.
18. Оппенгейм А. Л. Древняя Месопотамия / А. Л. Оппенгейм. – М., 1990.
19. Пасічний А. Образотворче мистецтво. Словник-довідник / А. Пасічний. – К.: Вид-во «Навчальна книга», 2003. – 216 с.
20. Печерський В. В. Українська спадщина: Історико-культурологічні ессе / В. В. Печерський. – К., 2004. – 340 с.
21. Пронников В. А., Ладанов И. Д. Японцы (этнопсихологические очерки) / В. А. Пронников, И. Д. Ладанов. – Изд. 3-е, испр. и доп. – М. : ВиМ, 1996. – 400 с.
22. Романтизм / Автор-сост. О. Федотова. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 303 с.: ил. – (Энциклопедия живописи).
23. Тимофієнко В. Нариси всесвітньої історії архітектури / В. Тимофієнко. – Т. 1. – Кн.. 1. – К. : КНУБА, 2000.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://www.artrenewal.org/> - ARC International (english).

<http://www.wga.hu/> - Web Art Galery (english).

<http://www.artchive.com/> - Mark Harden's Artchive (english).

<http://prerafaelit.narod.ru/> - Неокласицизм

<http://impressionnisme.narod.ru/> - Імпресіонізм

<http://www.universalleonardo.org> - Universal Leonardo (english).

<http://www.geocities.com/leonoreweil/durerus/> - Albrecht Durer (english).

<http://www.mcescher.com/> - Морис Ешер (english).

<http://www.muchafoundation.org/> - Alfons Mucha (englisg).

<http://japan-gallery.artsportal.ru/> - Японська Гравюра

<http://www.khatt.ru/> - Мусульманська каліграфія